

MUHYİDDİN ABDAL MENKABELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

AN EVALUATION ON THE LEGENDS (MENKABE) ABOUT MUHYİDDİN ABDAL

Bayram DURBİLMEZ²

ÖZ

Kam, şaman, ozan, baksı, oyun, ata, baba, dede gibi adlarla anılan “sanatçı-din adamları”, mitolojik dönemlerden itibaren eski Türk inanışlarının temsilcileri olmuşlardır. Olağanüstü özellikler taşıdıklarına inanılan bu kişilerle ilgili çok sayıda efsane anlatılmıştır. “Sanatçı-din adamı” kimlikli bu kişilerin yerine İslâmiyet’ten sonra bir kısmı yine eski adlarla anılan bir kısmına da eren, evliya, derviş, şeyh, mürşit, pîr, âşık... gibi adlar verilen din ve tasavvuf adamları ortaya çıkmıştır. Eski birikimlerini yeni dinleriyle bütünleştiren bu sanatçı-din adamlarıyla ilgili olarak da çok sayıda efsane oluş-

muş ve sözlü kültür geleneği içinde önemli bir yer tutmuştur. Din ve tasavvuf adamlarının hayatları etrafında meydana gelen efsanelere zamanla “menkabe” adı verilmiş ve yüzyıllardan beri zengin bir menkabe kültürü/ edebiyatı ortaya çıkmıştır. Bu menkabelerden bir kısmı derlenerek yazıya aktarılmış olup bir kısmı da sözlü kültür geleneği içinde dilden dile aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Hayatı etrafında menkabeler oluşmuş derviş-şairlerden biri de Muhyiddin Abdal’dır. XVI. yüzyılda, Balkanlarda; Kalenderî, Bektaşî, Hurûfî çevrelerde yaşamış güçlü şairlerden Muhyiddin Abdal, menkabelerden anlaşıldığına göre, alperen tipinin temsilcilerinden biri olarak sözlü kültürde yaşamaya devam etmektedir.

Çalışma, Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında oluşmuş ve sözlü kültür kaynaklarından derlenen menkabeler üzerine kısa bir değerlendirme yaparak, bu derviş-şairin eren kültü içindeki yerinin belirlenmesini amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eren, Menkabe, Muhyiddin Abdal, Sözlü Kültür, Derviş Edebiyatı.

Makale geliş tarihi: 02.08.2015 • Makale kabul tarihi: 30.11.2015

1 Bu makale, I. Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi (13-16 Ağustos 1998) için hazırlanıp sunulan “Muhyiddin Abdal’ın Hayatı Etrafında Oluşan Menkabeler” başlıklı bildiri gözden geçirilerek oluşturulmuştur.

2 Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

ABSTRACT

“Artist-clergymen” named as kam, shaman, bard, baksı, “oyun”, ancestor, father, grandfather have represented the old Turkish religions. So many legends about these people who are believed to have extraordinary characteristics have been told. After Islam some religious men and sufis some of which named with their old names and some of which named as “eren”, “evliya”, “dervish”, “sheik”, “mürşit”, “pîr”, “âşık” have taken the place of this “artist-clergymen”. Many legends have occurred also about these artist-clergymen that integrated their old knowledge with the new religion, and these legends held an important place in the oral tradition. The legends about the life of religious men and sufis have been called as “menkabe” in time, and a rich menkabe culture/literature have been occurred for centuries. Some of these menkabes compiled and transcribed, and some of them have reached until today by passing down. One of these dervishes-bards about whom life menkabes consisted is Muhyiddin Abdal. Muhyiddin Abdal, a powerful poet who lived in Kalenderî, Bektashi, Hurûfî environments in the Balkans in 16th century, continues to live in oral culture as one of the represents of “alperen” type as it’s understood from menkabes.

This study aims to determine the place of the dervish-poet in eren culture by carrying out an short evaluation about menkabes

formed around the Muhyiddin Abdal’s life and compiled from oral culture resources.

Keywords: Eren, Menkabe, Muhyidin Abdal, Oral Culture, Dervish Literature.

GİRİŞ

Eren, evliya, derviş, ata, baba, dede, şeyh, mürşit, pîr gibi adlar verilen din ve tasavvuf adamlarının kerametlerini anlatan efsanelere “menkabe”³ adı verilir. Ahmet Yaşar Ocak’ın sözleriyle ifade edecek olursak; “Menkâbe yahut menâkıb, tasavvuf tarihinde, sufilerin izhar ettikleri harikulâde olaylar demek olup kerametleri nakleden küçük hikâyeler mânâsında tahminen IX. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Pek yaygın olmamakla beraber bu sebeple, keramet kelimesinin çoğulu olan kerâmât da menkabe veya menâkıb yerine kullanılmıştır. Şu halde menkabelerin esasını kerametler teşkil etmektedir” (1992a: 27).

“Derviş” adı altında toplanabilecek din ve tasavvuf adamlarının hayatı etrafında oluşan bu menkabelerden bir kısmının,

3 Menkabe” kelimesinin kaynağı ve anlamı konusunda Ahmet Yaşar Ocak’ın tespiti şöyledir: Arapça nekabe (isabet etmek, bir şeyden bahiste bulunmak yahut haber vermek) kökünden türeyen menkabe (çoğulu menâkıb) sözlükte, ‘öğünülecek güzel iş, hareket ve davranış’ mânâlarına gelmektedir.” (1992a: 27). “Menkabe” kelimesi kaynaklarda genellikle “menkıbe” olarak geçmektedir. Ocak bu konuda da şu bilgiyi vermektedir: “Menkabe kelimesi Türkçede galat olarak menkıbe tarzında söylenmekte, hatta birçok ilmî eserde böyle yazılmaktadır. Kelime bu şekliyle sözlükte mevcut değildir ve doğrusu menkabedir.” (1992a: 27).

başka dervişler tarafından derlenip yazılmasıyla “menâkıbnâme”/ “velâyetnâme” / “kerâmât” adları verilen eserler ortaya çıkar. Sözlü kültür gelenekleri içinden tespit edilebilen menkabelerden oluşan bu eserler derviş tarzı edebiyat geleneği içinde önemli bir yer tutar. Sözlü kültürden yazılı kültüre aktarılan bu menkabelerden başka henüz yazılı kültüre aktarılmayan ve sözlü kültür mirası olarak anlatılan menkabeler de derviş edebiyatı araştırmaları açısından büyük önem taşır. XVI. yüzyıl Kalenderî, Bektaşî, Hurûfî çevrelerin güçlü şairlerden Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında anlatılan menkabeler de sözlü kültür gelenekleri içinde yaşamaya devam etmektedir. Sözlü kültür mirası içinden tespit edilen bu menkabeler, başka dervişlerin hayatı etrafında anlatılan menkabelerle ortak özellikler taşımaktadır. Çünkü sözlü kültür gelenekleri içinde anlatılan menkabeler de çeşitlenme, benimsenme, uyarlanabilme gibi özellikleri olan anlatılardandır. Bu sebeple sözlü kültür kaynaklarından derlenen menkabeler de, yazılı kaynaklarda kayıtlı menkabeler de sözlü anlatı geleneklerinin genel özelliklerini taşımaktadır. Bu menkabeleri tarihî bir şahsiyetin hayatını yansıtan doğru, güvenilir kaynaklar olarak kabul etmek elbette ki doğru değildir. Ancak, hayatı hakkında yeterli bilgi ve belge bulunamayan din ve tasavvuf adamlarının hayatı etrafında oluşan efsaneleri tamamen görmezlikten gelmek de yanlış olacaktır. Bu cümleden hareketle, başka dervişler hakkında anlatılan menkabelerle Muhyiddin Abdal menkabeleri arasında ortak motifler bulunsa bile derviş-şairin haya-

tını yansıtan ipuçları da tamamen göz ardı edilmemelidir.

Bu çalışmada, XVI. yüzyıl Kalenderî-Bektaşî-Hurûfî şairlerden Muhyiddin Abdal kısaca tanıtıldıktan sonra, hayatı etrafında oluşan menkabelerden bahsedilecek ve bu menkabelerde tespit edilen motiflerin başka menkabelerde bulunan benzerlerine kısken işaret edilecektir. Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında oluşan menkabelerin inanç kaynaklarının araştırılması, tahlili ve başka menkabelerde tespit edilen ortak motiflerle karşılaştırılması ayrı bir çalışma konusu yapılabilir. Konunun genel bir çerçevesini sunmak için, bu hususlara genel hatlarıyla temas edilecektir.

1. MUHYİDDİN ABDAL

XVI. yüzyıl şairlerinden Muhyiddin Abdal’ın belgelere dayalı kesin hayat hikâyesi henüz tespit edilememiştir. Kişiliği ve eserleri hakkında da yeterli bilgi mevcut değildir. Şiirlerinden ve sözlü kültür geleneği içinde onunla ilgili olarak anlatılan menkabelerden hareketle, Muhyiddin Abdal’ın ailesinin Aydın’dan göçerek Edirne’nin Lalapaşa ilçesinin Çöke nahiyesine yerleşmiş olduğu söylenebilir. Muhyiddin Abdal’ın hayatının büyük bölümünü Edirne ve Balkanlar’da geçirdiği, mezarının Edirne’nin Lalapaşa ilçesine bağlı Hacıdanişment ve Vaysal köyleri arasında bulunan “Muhittin Baba Tepesi”nde bulunduğu yönündeki bilgiler de sözlü kültür geleneği içinde nakledilen bilgilerdendir. Vahit Lütfi Salcı da,

Muhyiddin Abdal'ın, bir kaç aziz arkadaşı ile beraber Anadolu'dan Rumeli'ye geçtiğini, Edirne civarında bulunan Çöke mevkiine yerleşerek orada dünyadan göçtüğünü ifade etmektedir (Salcı, 1935:169).

Muhyiddin Abdal'ın doğum ve ölüm tarihleri hakkında yeterli bilgi ve belge yoktur. Boratav'a göre XVI. yüzyılda (1968: 351), Ocak'a göre XVI. yüzyılın sonlarıyla XVII. yüzyılın başlarında (1992b: 226) yaşamıştır. Şükrü Elçin, şairin ölüm tarihini 1529 olarak verirken (1988: 265), şiirlerinde kullandığı dilden hareketle, şairin 1550 yılından biraz önce yaşamış olduğunu söyleyenler de vardır (Özmel1995: 105). Muhyiddin Abdal'a ait olduğu ileri sürülen mezarın, yakın bir zamanda mermerden yapılmış mezar taşının üstünde "Muhittin Baba, Rumi 919 Milâdî 1513, Doğum belli değil" ifadesi yazılıdır. Muhyiddin Abdal'ın doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi verilmezken, ölüm tarihi konusunda verilen bilgilerin de kaynakları belli değildir. Biz, şiirlerinden hareketle, Muhyiddin Abdal'ın XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olabileceğini söyleyebiliriz. XVI. yüzyılda yazılmış bazı şiir mecmualarında şiirlerine rastlanmakta oluşu da bu düşüncemizi desteklemektedir. Şairin yaşadığı dönem, Kalenderîlik'ten Bektaşîlik'e geçişin tam netleşmediği ve Hurûfiliğin de Kalenderî-Bektaşî zümreler içinde etkili olmaya başladığı bir geçiş dönemidir. Zaten Muhyiddin Abdal'ın şiirlerinde hem Kalenderîlik, hem Bektaşîlik hem de Hurufilik inanışlarından izler bulmak mümkündür.

Muhyiddin Abdal, yaşadığı dönemin en önemli iki Kalenderî-Bektaşî şairinden biri olarak kabul edilmektedir (Boratav, 1968: 351). Şiirleri, bir süre sözlü kültür geleneği içinde yaşayarak dilden dile aktarıldıktan sonra, Kalenderî-Bektaşî dervişler tarafından bir araya getirilerek "Muhyiddîn Abdal Dîvânı"nda toplanmıştır. Muhyiddin Abdal'a ait 275 şiir tarafımızdan tespit edilerek "Muhyiddin Abdal Dîvânı, İnceleme-Tenkitli Metin" adlı doktora tezimizde değerlendirilmiştir. Bu şiirler, ortak (anonim) halk şiiri, saz şiiri ve klâsik Türk şiirine ait özellikler taşımaktadır. Nefes, gazel, kaside, mesnevî, tuyug ve mâni tarzlarında şiirleri bulunan şair, Hurufilik inancını daha çok tuyug ve mânileri aracılığıyla dile getirmiştir (Durbilmez, 1996: 427-438). Nesimî, Kaygusuz ve Yûnus Emre'nin şiirlerinden etkilenmiştir Şairin dili, Osmanlı dönemi Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşımaktadır. "Dîvân"da, Oğuz/Yörük Türklerinin konuştukları anlaşılır bir dil kullanımı yanında, başta dinî-tasavvufî kavramları karşılamak üzere, Arapça-Farsçadan alınan bazı ödünç kelime ve tamlamalarda kullanılmıştır. Ümmî olduğu ileri sürülse de şairin Türkçe, Arapça ve Farsçaya hâkim; iyi tahsil görmüş, bunlardan başka, tasavvufî öğretileri de öğrenmiş bir şahsiyet olduğunu söyleyebiliriz.⁴

4 Muhyiddin Abdal hakkında bilgi için şu kaynaklara da bakılabilir: Ergun, 1928: 36-42; Salcı, 1935: 169-172; Salcı, 1942-1943; Durbilmez, 1997.

2. HAYATI ETRAFINDA OLUŞAN MENKABELER

Edirne çevresinde Amel Baba, At Baba, Garip Baba, Yunus Kaptan, Âlim Kiraz Ali Efendi, Edirneli Hicabî, Konduk Osman Kutup Mustafa Kabulî, Hüseyin Hüsnü Baba, Kutup Veli Dede, Fetâvî Ali Efendi, Tütüsüz Baba/Tütünsüz Baba, Kıyak Baba, Kum Baba, Benli Mehmet Efendi, Aşçı Yahya Baba, Evliya Kasım Paşa, Gazi Mahmut Bey, Gamsız Baba, Koyun Baba, Kesikbaş Baba, Peçeli Murat, Huysuz Baba, Şeyh Şucaeddin Efendi, Boyacı Baba, Başçı Mustafa, Hasan Sezâî Hazretleri, Gâzi Turhan Bey ve Kırkpınar Yiğitleri gibi pek çok eren/evliya vardır (Seçkin, 1971; Aytürk, Altan, 1990). Bu erenlerden biri de Muhyiddin Abdal'dır. Muhyiddin Abdal, halkın nazarında bir evliya mertebesine ulaşmıştır. Günümüzde Muhyiddin Abdal, şiirlerinden çok efsanevî/menkabevî kişiliğiyle sözlü kültür geleneği içinde yaşamaya devam etmektedir. Edirne ve Kırklareli çevresinde çok bilinen bir eren/evliya olmasına rağmen 1971 yılında yayımlanan Edirne Evliyaları adlı kitapçıkta Muhyiddin Abdal'a yer verilmemiştir. Türkiye'de "Dinî Ziyaret Yerleri" adlı kitabın Edirne ile ilgili bölümünde ise, Edirne'de ziyaret edilen türbe ve kabirlerden bahsederken Sezaî Hazretleri Türbesi, Yûnus Kaptan Türbesi, Garip Baba, Amel Baba, Kum Baba, At Baba, Gazi Mahmut Bey ve Gazi Turhan Bey ile birlikte Muhyiddin Baba da zikredilmektedir (Aytürk; Altan, 1990: 165).

"Erenler sözünü pişirip söyler" ve "Evliyanın duası müstecâb, sözü kalıcı olur" di-

yen Muhyiddin Abdal, Anadolu ve Rumeli erenleri arasında önemli bir yere sahiptir. Tespitlerimize göre, Muhyiddin Abdal ile ilgili olarak pek çok menkabe anlatılmaktadır. 1996 yılı Ekim-Kasım aylarında Edirne-Lalapaşa ilçesi, Hacıdanışment ve Vaysal köylerinde, kaynak kişilerle görüşmek suretiyle tespit ettiğimiz menkabelerden bazıları şairin hayatı hakkında ipuçları vermesi yanında, eski Türk inançlarına ait bazı motifleri ihtiva etmesi bakımından da önemlidir.

Bilindiği gibi, bir kültürün varlığının kabulü, şu üç şartın bir araya gelmesiyle mümkün görülmektedir:

- Külte konu olabilecek bir nesne veya şahsın mevcudiyeti,
- Bu nesne veya şahıstan insanlara fayda yahut zarar gelebileceği inancının bulunması,
- Bu inancın sonucu olarak faydayı celbedecek ve zararını uzaklaştıracak ziyaretler, adaklar, kurbanlar ve benzeri uygulamaların varlığı" (Ocak, 1983: 70).

Muhyiddin Abdal'ın hayatı ve ziyaret yeri (mezarı) etrafında oluşan menkabelerde bu üç şartın da mevcut olduğunu görüyoruz. Bu menkabelerde atalar kültürü ve tabiat kültürleri (dağ ve tepe kültürü, taş ve kaya kültürü, su kültürü, ağaç kültürü) önemli bir yer tutmaktadır. Türkistan topraklarında yaşayan en eski Türk topluluklarının inanç sistemlerinin de atalar kültürü, tabiat kültürleri ve Göktanrı kültüründen oluşan üçlü bir din anlayışıyla şekillenmiş olduğu bilinmektedir (Ocak, 1983: 25).

Muhyiddin Abdal'ın hayatı hakkında ipuçları veren şu rivayetler şair ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynaklık edecek mahiyettedir:

- * Bir rivayete göre, Muhyiddin Abdal, Danişmentoğulları'nın bir beyidir. Üç oğlu ile birlikte Aydın'dan Edirne'ye gelmiş ve Çöke'ye yerleşmiştir. Sarıdanışment, Süleymandanışment köylerinin adları da Muhyiddin Baba'nın çocuklarının adlarından gelmektedir (Ekler-I, 1).⁵
- * İkinci rivayete göre, Muhyiddin Baba, çok iri yarı, güçlü kuvvetli bir asker imiş;⁶ Bulgarlar Türklere saldırıp zulmetmesinler diye üç çocuğu ile birlikte kuş donuna girerek Aydın'dan Edirne'ye gelmiş (Ekler-I, 3).
- * Başka bir rivayete göre, Muhyiddin Abdal, Türkistan Türklerindedir; Türkistan'da kuraklık olduğu için Aydın'a, Aydın'dan da Edirne'ye akın etmişlerdir (Ekler-I, 2).
- * Muhyiddin Baba'nın Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya'ya gittiği, oralarda insanları irşat ettiği, çok sonraları tekrar buraya döndüğü de söylenmektedir (Ekler-I, 8).

5 Parantez içinde "Ekler-I" yazısı yanında verilen numaralar, "Ekler" kısmındaki menkabe metinlerinin sıra numaralarını göstermektedir.

6 Muhyiddin Abdal'ın büyük bir kumandan olduğu yolundaki bir rivayet şu kitapta yer almaktadır: Nihat Aytürk-Bayram Altan, Türkiye'de Dini Ziyaret Yerleri, Ankara, 1990, s. 165.

Muhyiddin Abdal hakkında bazı bilgiler edinmemizi sağlayan bu rivayetler arasında, Muhyiddin Abdal ve üç çocuğunun kuş donuna girerek Aydın'dan Edirne'ye geldiğinin ifade edilmesi dikkat çekicidir. Çalışmanın sonunda sunulacak olan ekler kısmında görüleceği gibi, Muhyiddin Abdal güvercin, çocukları ise turna donuna girmişlerdir. Kuş şekline girme motifinin kaynağı Göktürkler devrindeki kuş şekline girme inancına kadar ulaşmaktadır. Türkler, insan ruhunun kuş biçimine girdiğine inanırlardı.⁷ Bilindiği gibi, Hacı Bektaş'ın kâfir Bedahşan halkıyla savaşmaya şahin donunda gittiği, işini bitirdikten sonra güvercin donuna girerek Horasan'a uçup gittiği Hacı Bektaş Velî Menâkıbnâmesi'nde anlatılmaktadır (Gölpınarlı, 1958: 10, 13). Hacı Bektaş'ın Ahmet Yesevî'den aldığı icazetle Anadolu'ya gelişinde güvercin donuna girdiği yine aynı kaynak eserde anlatılmaktadır (Gölpınarlı, 1958: 18-19). Burada, Hacı Bektaş'ın savaşa giderken şahin, başka zamanlarda ise barışın da simgesi olan güvercin donuna girdiği açıkça görülmektedir. Muhyiddin Abdal'ın da zulmü engellemek ve barışı sağlamak amacıyla Edirne'ye gelirken güvercin donuna girmesi bu motifin anlamına uygunluk göstermektedir. Resûl Baba, Hacım Sultan, Ebû Müslim gibi uluların da güvercin donuna girdikleri değişik kaynaklarda ifade edil-

7 Ocak, güvercin donuna girme motifini, Uzak Doğu ve İran dinlerinden kaynaklanan motifler arasında zikretmekte ve bu konuda Esin, Roux, Eliade, İnan, Harva, Ögel gibi araştırmacıların yaptıkları araştırmalardan da bahsederek aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Bkz. Ocak, 1983: 166-169.

mektedir (Ocak, 1983: 167-168). Muhyiddin Abdal'ın üç çocuğunun da turna, donuna girdikleri anlatılmaktadır. Hacı Bektaş Velî Menâkıbnâmesi'nde turna şekline girme motifi yer almaktadır. Ahmet Yesevî'yi davet etmek için yola çıkan Horasan erenleri turna donuna girmişler, Ahmet Yesevî ve müritleri de bunları turna kılığına girerek karşılaşmışlardır (Gölpınarlı, 1958: 14-15).

Muhyiddin Abdal'ın kabri Edirne yöresinde, özellikle Bulgaristan sınırındaki köylerde yatır olarak kabul edilmektedir. Özellikle Nevruz ve Hıdrellez günlerinde daha çok ziyaret edilen bu yere bağlı çeşitli kabul ve uygulamalar da oluşmuştur. Adak kurbanlar "yatır" olarak da kabul edilen bu ziyaret yerinde kesilir ve yatıra bez bağlanıp dua edilir (Aytürk; Altan, 1990: 165), dilekte bulunulurdu. Muhyiddin Abdal'ın mezarı Bulgaristan sınırına yakın bir bölgede bulunduğu için bu gün fazla ziyaret edilememekte; ziyaret etmek için özel izin almak gerekmektedir. Adak kurbanlarının burada kesilerek Muhyiddin Abdal'ın ruhuna bağışlanması, dilekte bulunulması ve Muhyiddin Abdal'ın mezarının yakınında bulunan ağaca bez bağlanması eski Türkler arasında yaygın olan bazı kültürleri hatırlatmaktadır.⁸ Hun Türkleri zamanında, her yıl genel bir tören yapılarak ataların ruhlarına kurban kesilirdi. Adak kurbanlarının Muhyiddin Abdal'ın mezarının yanında kesilerek onun ruhuna bağışlanması ile Hun Türklerinin uygulamaları arasında bir benzerlik söz ko-

nusudur. Bu durum, atalar kültürünün günümüzde de yaşadığını göstermektedir. Zaten eren/evliya kültürünün kaynağı, atalar kültürüne dayandırılmaktadır (Ocak 1983: 26).

Ağaç kültürünün genellikle dağ-ağaç-su üçlüsü şeklinde görüldüğü bilinmektedir. Muhyiddin Abdal'ın hayatı ve mezarı etrafında oluşan menkabelerde de bu üçlünün bir arada bulunduğu görülmektedir. Muhyiddin Abdal'ın mezarı olduğu kabul edilen "yatır", "Muhittin Baba Tepesi" adı verilen tepenin zirvesindedir. "Yatır"ın hemen yanında bez bağlanan büyük bir ağaç ve şifalı olduğuna inanılan pınar bulunmaktadır. Muhyiddin Abdal'a bağlı olarak anlatılan menkabeler ile mezarı etrafında oluşan inanışlar ve uygulamalar içinde dağ/tepe-ağaç-su üçlüsünün çok önemli bir yeri olduğu, sözlü kaynakların verdiği bilgilerden de açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu konuda elde edilen bilgilerden bir kısmını sıralamakta yarar vardır:

1- "Muhyiddin Baba Tepesi" adında bir tepenin bulunması vesilesiyle dağ ve tepe kültürü konusunda bir kaç hususa dikkat çekmek istiyorum. "Dağlar ve tepeler, tarihin bilinen en eski devirlerinden beri yükseklikleri, gökyüzüne yakınlıkları dolayısıyla insanların gözünde ululuk, yücelik ve ilâhîlik timsali kabul edilmişlerdir" (Ocak, 1983: 70-71). Muhyiddin Baba makamı ve Muhyiddin Baba Türbesi, "Muhyiddin Baba Tepesi" olarak adlandırılan tepenin zirvesindedir. Muhyiddin Baba'nın mezarı belki de bu zirvede değildir. Çevre halkı Muhyiddin

⁸ Adak ve adak yerleri hakkında bilgi için bkz. Tanyu 1987b.

Abdal'ı olağanüstü özellikleri olan ulu bir şahsiyet olarak görmüş, bu tepenin zirvesini Muhyiddin Baba makamı olarak düşünerek burada Muhyiddin Baba Türbesi inşa etmiş olabilir.

Muhyiddin Baba'nın bu tepe üzerinde günlerce ibadet ettiği, niyazda bulunduğu anlatılmaktadır. Vilâyetnâme-yi Hacım Sultan'da Hacım Sultan'ın, Vilâyetnâme-yi Seyyid Ali Sultan'da Seyyid Rüstem Gâzi'nin tepe üzerinde ibadet ettikleri kaydedilmektedir (Ocak, 1983: 71). Bu durum eski Türklerdeki dağ ve tepe kültürünün Kalenderî-Bektaşî menkabelerinde de etkili olduğunu gösterir. Muhyiddin Baba tepesinin çeşitli ziyaret ve adaklara, dualara sahne olması da Türklerdeki dağ ve tepe kültürü ile ilgilidir. Nitekim Hacı Bektaş'ın inziva yeri olduğu bildirilen tepe de aynı şekilde bir takım ziyaret ve adaklara, dualara sahne olmaktadır (Ocak, 1983: 72). Ocak, bu durumu, Türklerin Anadolu'da fetihten sonra yerleştikleri çeşitli yerlerde bazı dağ ve tepeleri, vaktiyle Orta Asya'daki (Türkistan) gibi, mukaddes tanımlarına ve bunları hayalî yatırımlarla şahıslandırmış olabileceklerine bağlamaktadır (1983: 77). Muhyiddin Baba Tepesi'nin Muhyiddin Abdal ile birlikte düşünülmesi de bu düşünceyi destekler mahiyettedir.

2- Muhyiddin Abdal'ın türbesinin hemen yanında, dilekte bulunulduktan sonra bez bağlanan büyük bir ağaç vardır. Bu durum kutlu ağaç-evliya ilişkisinin bir yansımasıdır. Ağaç-evliya ilişkisi konusunda Ahmet Yaşar Ocak şu yorumları yapmaktadır:

- a) Bazı ağaçların sırf bir türbe yanında bulunmaları sebebiyle zamanla halk nazarında kudsiyet kazandıkları ve böylece kült konusu oldukları düşünülebilir. Bu durumda ağaç yanındaki türbe gerçektir.
- b) Ağacın yanındaki mezar, zaten eskiden beri takdis olunan ağaç sebebiyle kudsiyet kazanarak zamanla bir türbe hüviyetine girebilir. Oysa başlangıçta alelâde bir mezardır ve ağacın kudsiyetinden faydalanılmak düşüncesiyle oraya yapılmıştır.
- c) Bazı ağaçların, yanlarında hiç bir türbe olmadığı halde bir evliya gibi adlandırılmasına bakılırsa, ya orada eskiden mevcut bir gerçek türbenin bulunduğu, ya da daha büyük bir ihtimalle, Radloff'un söylediği gibi takdis edilen ağaçtaki ruhun evliya olarak şahıslandırıldığına hükmetmek gerekir ki örneklerin büyük bir kısmı bunu teyid edecek niteliktedir" (Ocak, 1983: 93).

Muhyiddin Abdal ile ilgili olarak anlatılan menkabelerin içinde ağaç önemli bir yer tutmaktadır. Anlatılanlara göre, Muhyiddin Abdal, izinsiz ağaç kesenlerin korkulu rüyasıdır. Tekkenin bulunduğu çevreden izinsiz odun kesenler olursa Muhyiddin Abdal onların rüyasına girip rahatsız edermiş. İzinsiz ağaç kesen bir adam, Muhyiddin Baba'nın sözünü dinlemediği için eşkıya sanılarak öldürülmüştür (Ekler-I, 12). İzinsiz ağaç kesen başka bir adam da ağaç yüklü arabasının

alev alev yandığını sanarak köyüne kaçmış, birkaç gün sonra arabasının yanmadığını öğrenmiş ve çiftlik sahiplerine üç-beş kuruş para vererek odun yüklü arabasını alıp gitmiştir (Ekler-I, 13).

3- Muhyiddin Baba Tepesi'nde "sıtma pınarı" adı verilen şifalı bir çeşme vardır. Bu çeşmeden su içen kimse sıtma hastalığına yakalanmamış (Ekler-I, 17). Bu pınar kuruyunca buradaki su Geçginli'ye gidermiş. Sıtma pınarının kurumasından sonra Geçginli'de bir çamur ortaya çıkmaktadır. İnsanların boynuna kadar bataklık olur. Romatizmalılar oraya giderdi. Hâlâ giderler. Denemek için sıtma pınarına darı atmışlar; o darı Geçkinli köyündeki bataкта ortaya çıkmış (Ekler-I, 18).

"Sıtma pınarı" ile ilgili efsaneler dışında "yürek kayası" ile ilgili efsaneler de Muhyiddin Abdal'a bağlı olarak anlatılmaktadır. "Sıtma pınarı" ile ilgili efsanelerde olduğu gibi "yürek kayası" ile ilgili bu efsanelerde de "şifalı su" motifi bulunması oldukça önemlidir. "Yürek kayası" adı verilen ve kutlu kabul edilen kayada görülen ayak izlerinin Muhyiddin Abdal'ın kendisine, atına ve köpeğine ait olduğu ileri sürülür. Bu kayanın oyuklarında biriken sudan içenlerin yürek çarpıntılarının iyileştiğine inanılır. Buradaki su, yaz-kış hiç eksilmemektedir (Ekler-I, 4).

Muhyiddin Abdal, Edirne ve Kırklareli çevresinde, olağanüstü özelliklere sahip bir eren olarak kabul edilmektedir. Bu konuda anlatılan rivayetlerden bazılarını da şöyle özetleyebiliriz:

1) Köy halkının birleşerek kaldıramadıkları iki-üç ton ağırlığındaki bir kayayı tek başına kaldırmış ve sütunların üstüne koymuştur (Ekler-I, 5-6). O kayayı kaldırırken kayanın ağırlığından dolayı üzerine bastığı taşa Muhyiddin Abdal'ın ayak izi çıkmıştır. Üstünde Muhyiddin Baba'nın ayak izinin bulunduğu ileri sürülen taş, şimdi, Edirne'de, Selimiye Camii'nin arkasındaki kabristanın kapısında bulunmaktadır (Ekler-I, 5). Bu konuyla ilgili olarak, köylülerin bir araya gelerek kaldıramadıkları büyük bir kayayı Muhyiddin Abdal'ın bir eliyle kaldırdığı, diğer eliyle de o kayanın altına küçük bir kayayı sürüverdiği, kayanın üstünde hâlâ Muhyiddin Abdal'ın el izlerinin bulunduğu da söylenmektedir (Aytürk; Altan, 1990: 165). Erenlerin insanüstü güçler taşıdığı inancına dayanan bu menkabenin benzerlerine başka zaman ve mekânlarda da rastlanmaktadır. Sözelimi Amasya-Merzifon yatırlarından Fenerli Dede ve Merzifon'a yedi kilometre uzaklıkta bulunan Hacı Veli adlı erenin de kırk adamın kaldıramayacağı bir taşı tek başına kaldırıp attığı söylenmektedir (Tanyu, 1987a: 116). Uyarlanabilme özelliğine bağlı olarak ve bir erenin yerine başka bir ereni geçirerek anlatılan efsanelerin benzerlerine Türk kültürünün yayıldığı bütün coğrafyalarda rastlamak mümkündür.

2) Muhyiddin Baha'nın mezarının bulunduğu yerden bir taş parçası alıp dilekte bulunulunca dilek gerçekleşmektedir (Ekler-I, 14). Çocuğu olmayan bir kadın buradan bir taş parçası alarak bir süre üzerinde gezdirmiş ve çocuğu olmuştur (Ekler-I, 15).

Taş parçasını dilek gerçekleştikten sonra tekrar yerine koymak gerekmektedir (Ekler-I, 14). Muhyiddin Abdal'a bağlı olarak anlatılan menkabeler içinde yer alan "şifa verici" taşlar motifinin ve inancının kökleri kamlara, şamanlara uzanır. Sihri işlevleri olduğuna inanılan taşlar (Caferoğlu, 1930: c. 1), olağanüstü özellikleri bulunduğu inanılan kam, şaman, baksı, ozan, ocak / ocaklı, eren / evliya... gibi kimselerin gizemli yönleriyle bir araya gelince şifa verdiğiğine inanılan nesnelere dönüşürler. Bu sebeple Türk dinler tarihi ve inançlarında kutlu kaya/kutlu taş, şifalı taş önemli bir yere sahiptir (Bkz. Tanyu, 1987a: 3, 38-39).

Tanyu'nun bildirdiğine göre, Balıkesir-Edremit çevresinde bir ayazma yakınında, yanından su akan Şıp Dede adlı bir yatıra, bilhassa kısır kadınların çocuk dilemek üzere gittikleri, orada horoz kestikleri ve akan sudan "Murat Taşı" aldıkları anlatılmaktadır (1987a: 119). Bursa'da, çocuk olur ve yaşarsa, Bursa-Gemlik arasında bulunan Karânî Türbesi'ne (Veysel Karânî) kurban adanmaktadır (Tanyu, 1987a: 128). Azerbaycan'da da çocuk doğurmak için kutlu sayılan taşlardan yararlanılmaktadır.

Türbe, yatır yakınlarından taş alıp eve götürme; niyet, dilek oluncaya kadar saklama, sonra yerine bırakma gibi uygulamalar Balıkesir-Edremit'te (Tanyu, 1987a: 119), Bursa'da (Piremir Türbesi'nde) (Yalgın, 1933: 97-98; Tanyu, 1987a: 127), İstanbul'da (Merkez Efendi mezarında) (Tanyu, 1987a:

145), Ankara ve çevresinde de görülmektedir (Tanyu, 1987a: 110-111).

Türbelerden taş parçası gibi şeylerin alındıktan sonra bir torba içinde belde taşındığı yerler de vardır (Tanyu, 1987a: 128). Bu taşların kendisinde bir keramet, bir kutsallık görülmemekte, asıl olarak yatırların etkilerine inanılmakta ve bu taşlar birer araç olarak kullanılmaktadır (Tanyu, 1987a: 110-111).

3) Muhyiddin Abdal'ın mezarının yanında, "Küçük Tekke" denilen bir yerin daha olduğu anlatılmakta, orada dört köşe bir taşın bulunduğu söylenmektedir. Sözlü kaynakların verdikleri bilgilere göre, abdest alınır, orada niyet edilirdi: "Niyetim tutarsa sağa dön!" denirdi. Niyet tutarsa taş sağa dönerdi (Ekler-I, 21). Edirne Selimiye Camisi'nin arka kapısından girilince şadırvan ile cami arasında bulunan taşların da -dilekler gerçekleşecekse- döndüğüne inanılmaktadır. Aynı şekilde, Edirne-Yıldırım semtinde bir tepe üzerinde bulunan Hıdır Baba ziyaretinde bulunan kara taşın üzerine çıkılarak niyette bulunulmakta, niyet gerçekleşecekse taşın sağa döneceğine inanılmaktadır (Tanyu, 1987a: 132-134).

4) Muhyiddin Abdal'ın, yoldan gelip geçene hizmet için bir aşevi yaptığı anlatılmaktadır (Ekler-I, 5). Rivayete göre, Muhyiddin Abdal'ın küçük bir kazan içinde pişirdiği yemeği üç köyün halkı yediği halde bitirememişlerdir (Ekler-I, 5-6). "Az yiyecek çok kişiyi doyurma" motifine ilk defa Kitab-ı Mukaddes'te rastlanmaktadır. Bu motif Kur'ân-ı Kerim ve hadisler-

deki mucize motifleri arasında da yer alır (Ocak, 1992a: 76). Sünnî menâkıbnâmelerde ve gayrı Sünnî menâkıbnâmelerde ortak olan motiflerdendir (Ocak, 1992a: 94). Bu sebeple aynı motif Menâkıb-ı Hacı Bektaş Velî, Vilâyetnâme-i Abdal Musa ve Eflâkî⁹ ile birlikte; Menâkıbu'l-Ârifin, Menâkıb-ı İbrahim-i Gülşenî ve Menâkıb-ı Kemâl Ümmî'de de geçmektedir (Ocak, 1992a: 77).

5) Muhyiddin Baba, çok kısa bir süre içinde (bir kaç dakika/bir saat), hacca gidip pîrine bir yiyecek götürüp gelmiştir (Ekler-I, 8-9). Aynı anda bir kaç yerde birden görüne ve mekân aşma motifleri Sünnî menkabelerde de geçmektedir (Ocak, 1992a: 81,88,93). Sözelimi Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Velî ve Vilâyetnâme-i Seyyid Ali Sultan gibi Bektaşî menâkıbnâmelerde bulunan "mekân aşma" motifi Sünnî menâkıbnâmelerden Menâkıb-ı Sipehsalar, Menâkıbu'l-Ârifin, Kerâmât-ı Ahi Evran, Menâkıb-ı İbrahim Gülşenî, Menâkıb-ı Kemal-i Ümmî'de de ortaktır (Ocak, 1992a: 81).

6) Atalar kültüne bağlı inanışlardan bazı yansımaları Muhyiddin Abdal'a bağlı olarak anlatılan menkabelerde de rastlanmaktadır. Sözelimi menkabelere göre, Muhyiddin Abdal, ölümünden yüz yıllar geçtikten sonra bile bazı kimselere görünmüştür. Çanakkale gâzisi Salim Dede, sabahın seher vaktinde, alacakaranlıkta Muhyiddin Baba ile karşılaşmıştır (Ekler-I, 22). Bir kadın da sabah namazı kılmak için abdest almaya çıktığı zaman beyaz sakallı, insana

benzeyen bir nurun kibleye doğru gittiğini görürmüş; oradan da yukarı doğru çıkarak göğe yükselirmiş. Bu nurun Muhyiddin Abdal olduğu söylenmektedir (Ekler-I, 16). Muhyiddin Abdal'ın ölmediğine ve her sabah buraya gelerek abdest alıp namaz kıldığına inanılır. Sözelimi Bulgaristan Zârâ'dan gelerek burada koruculuk yapan Hakkı Dede ve başka korucular, Muhyiddin Baba'nın türbesinde bulunan ibriği her akşam doldurdukları halde, sabah geldiklerinde boş olarak bulduklarını, Muhyiddin Baba'nın havlusunu ve pabuçlarını da yine yaş olarak gördüklerini söylemişlerdir (Ekler-I, 19).

7) Muhyiddin Abdal'ın kerametlerinden bir de "dua ve beddualarının gerçekleşmesi" motifine dayanır. Muhyiddin Abdal, kendisine kötü davrandıkları için beddua etmiş ve bir köy yerle bir olmuştur (Ekler-I, 10). Ayrıca "beddua sonucu bir köyün nüfusunun azalması (Küçünlü)", "beddua sonucu bir köyün on beş haneyi geçmemesi (Hacılar)", "dua sonucu bir köyün nüfusunun çoğalması (Büyünlü)" gibi motifler dua ve bedduaların gerçekleşmesiyle ilgili menkabeler içinde yer alır (Ekler-I, 10).

8) Muhyiddin Abdal, türbesinin yıkılmasından sonra bir albayın rüyasına girmiş ve o albay, şairin türbesini tekrar yaptırmıştır (Ekler-I, 11).

9) Başka yörelerde bir erene bağlanmaksızın anlatılan efsanelerden bazıları çeşitlenerek Muhyiddin Abdal menkabeleri içinde de yer almaktadır. Sözelimi "pınar-

9 Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Ocak 1983: 204-205.

da kaybolan tas" motifinin bir benzeri Muhyiddin Abdal'a bağlanarak anlatılmaktadır. Bu efsane/menkabe iki mekân arasında, özellikle de iki ayrı yerde bulunan su arasında bağlantı olduğu düşüncesine dayanır. Çeşitlenmelerde geçen "tas, kaval, deynek, kömür, saman ve çeşitli balık cinsleri iki su arasında bağlantı kurmamıza yardımcı olmaktadır. Bu iki su, iki pınar olabileceği gibi, iki kuyu, bir nehir ile bir pınar, bir nehir ile bir göl vs. de olabilmektedir. Mühim olan, iki su ile onların bağını ortaya çıkaracak olan bir nesnenin var olmasıdır" (Sakaoğlu, 1992: 56). Muhyiddin Abdal menkabeleri içinde yer alan bir anlatıda ise "tas, kaval, deynek, kömür, saman ve çeşitli balık cinsleri" gibi nesnelerin yerini darı almaktadır (Ekler-I, 18). Menkabedeki "sıtma pınarına atılan darının Geçginli köyündeki bataklıkta çıkması" motifi bu iki su arasında bağ olduğu ve böylelikle Muhyiddin Abdal'ın kerametlerinin geniş bir alanda görüldüğü inancına dayanır.

SONUÇ

Sözlü kültür kaynaklarının belleklerinden aktarılan, yazılı kültür kaynaklarına yer alan menkabeleri, din ve tasavvuf adamlarının gerçek hayat hikâyesi olarak kabul etmek doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte, hakkında menkabeler anlatılan tarihî şahsiyetlerin hayatı araştırılırken bu menkabeleri tamamen yok saymak da doğru değildir. Sözelimi Muhyiddin Abdal'ın memleketini, soyunu, yaşadığı bölgeleri, mesleğini, vefatını, mezarının nerede olduğunu belir-

ten bilgiler de kendisine bağlanan menkabelerde yer almaktadır. Bu bilgiler, ihtiyatla karşılanmakla birlikte, şairin tarihî şahsiyetini araştırarak edebiyat tarihçileri için de büyük önem taşımaktadır.

Menkabelere göre Muhyiddin Abdal, Türkistan Türklerindedir. Türkistan'da kuraklık olmuş, konar-göçer hayat süren derviş-şairin ailesi de Anadolu'ya gelerek Aydın'a yerleşmiştir. Muhyiddin Abdal, Aydın'da doğmuş ve bir süre Aydın'da yaşamış olup Danişmentogulları'nın bir beyidir. Üç oğlu/kardeşi ile birlikte Aydın'dan Edirne'ye gelmiş ve bugün mezarının bulunduğu Çöke'ye yerleşmiştir. Çocuklarının/kardeşlerinin adları Hacı, Sarı ve Süleyman'dır. Bugün Hacıdanişment, Sarıdanişment ve Süleyman Danişment adlarını taşıyan köylerin kurucuları da Muhyiddin Abdal'ın çocukları/kardeşleridir.

"İri yarı, güçlü kuvvetli bir asker" olduğu da söylenen Muhyiddin Abdal, Bulgaristan, Arnavutluk ve eski Yugoslavya'nın bulunduğu yerlere de gitmiş ve oralarda halkı irşad etmiş bir alperendir. Bugün "Muhyiddin Baba Tepesi" olarak bilinen tepe, Muhyiddin Abdal döneminde bir kaledir. Bu tepe, bugün Bulgaristan sınırında, askerî bölge içinde yer alır. Derviş-şairin mezarı ve türbesi de bu tepededir.

Gerçeklik payı bulunsa bile, menkabelerde geçen bütün bilgileri mutlak doğru kabul etmenin doğru olmayacağını gösteren çeşitlenmeler Muhyiddin Abdal menkabelerinde de görülmektedir. Sözelimi Muh-

yiddin Abdal ile birlikte Aydın'dan gelen üç kişinin adları bütün sözlü kaynaklarda aynıdır: Hacı, Sarı, Süleyman. Buna rağmen şu sorunun cevabı net değildir: Bu üç kişi Muhyiddin Abdal'ın çocukları mı, yoksa kardeşleri midir?

Muhyiddin Abdal türbesinin yakınındaki bir kayada at ve köpek ayaklarına benzeyen oyuklar ile yürek biçiminde bir oyuk bulunması da çeşitli menkabeler anlatılmasına vesile olmuştur. "Yürek Kayası" adı verilen bu kayadaki suyun yaz-kış hiç eksilmemesi ve yürek çarpıntısı olan kişilerin bu sudan içtiklerinde iyileştikleri türlü efsanelerle anlatılmakta ve bunun da Muhyiddin Abdal'ın bir kerameti olduğuna inanılmaktadır. Edirne'de, Selimiye Camisi'nin arkasındaki kabristanın kapısında bulunan taşın üzerindeki ayak izinin Muhyiddin Abdal'a ait olduğu da bir menkabe anlatılmaktadır. Bu menkabeye göre, halkın hep beraber kaldıramadığı büyük bir kayayı, Muhyiddin Abdal, besmele çekerek tek başına kaldırıp sütunların üzerine koyar. Bu sırada ayaklarının altındaki bir taş da ayak izi çıkar. Menkabeleri dinleyenlerin Muhyiddin Abdal'a ait olduğu söylenen kerametlere inanmalarını sağlamak için bu tür maddî kalıntılar da "keramet delili" olarak gösterilir.

Bilindiği gibi, kökenleri mitolojik dönemlere kadar uzanan efsaneler de sözlü anlatı türlerinin genelinde görülen "uyarlanabilme" özelliğine sahiptir. Bu sebeple değişik zaman ve mekânlarda yaşayan derişlere bağlı olarak anlatılan menkabeler-

de ortak motifler ve benzerlikler ve hatta aynılıklar görülebilmektedir. Menkabeler genellikle gerçek bir olguyu değil, halkın o dervişle ilgili algısını yansıtır. Muhyiddin Abdal'ın hayatı etrafında oluşan menkabeler de bu derviş-şairin hayatıyla ilgili bazı ipuçları barındırmakta, halkın gözünde bir eren olarak kabul edildiğini göstermektedir. Lokma götürdüğü şeyhinin yüzüğünü tepsiye koyması ve Muhyiddin Abdal'ın da tepsinin yanında yüzüğü getirip hanımına vermesi, onun bir saat içinde hacca gidip geldiğinin nişanesi olarak anlatılır ve böylelikle tayy-ı zaman, tayy-ı mekân anlayışından kaynaklanan bu olağanüstü duruma halkın inanması sağlanır.

Velîlerin kerametlerinden oluşan menkabelerden bir kısmının bir araya getirilmesi sonucu "menâkıbnâme" adı verilen yazma eserler ortaya çıkmıştır. Bu eserler incelendiğinde çok sayıda ortak motif bulunduğu tespit edilmiştir. "[D]eğişik tarikat çevrelerinde ve zamanlarda kaleme alınmış on beş menâkıbnâmeye dayan[an]" bir tasnife göre Türk menâkıbnâmelerinde bulunan motifler sekiz ana başlık ve bunlara bağlı alt başlıklardan oluşmaktadır (Ocak, 1992a: 88-92). Bu tasniften yararlanarak Muhyiddin Abdal efsanelerindeki motifleri de şöyle sıralamak mümkündür:

A) Velînin kendi vücudunda cereyan eden keramet motifleri: 1. Yanındakilere aynı anda değişik kılıklarda görünme, 2. Bir anda çok uzak mesafeleri kat edebilme (Tayy-ı mekân), 3. Çeşitli hayvanların kalı-

bına girme / a) Kuş (Güvercin, turna) olma, 4. Öldükten sonra yeniden dirilmiş görünme, 5. Göklerde uçuşma, 6. Aynı anda birkaç yerde birden görünme, 7. Ölüm sırasında ve sonrasında fevkalâde hallerin zuhuru.

B) Tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan eden keramet motifleri: 1. Cansız varlıkları kendiliklerinden hareket ettirme, 2. Tabiat kuvvetlerini ve olaylarını istediği gibi yönetme, 3. Yerden, taş veya kayadan su fışkırtma, 4. Cansız varlıkları konuşurma, 5. Cansız varlıkları hizmetinde kullanma, onlara söz geçirme.

C) Hayvanlar üzerinde cereyan eden keramet motifleri. (-)

D) Gizli şeyler üzerinde cereyan eden keramet motifleri: 1. Akıldan geçenleri bilme, düşünceyi okuma, 2. Başka yerlerde vukû bulan olayları, mevcut kişileri görme, başkalarına gösterme.

E) Mukaddes, insanüstü ve gizli güçler üzerinde cereyan eden keramet motifleri: 1. Hızır ve diğer gayb erenleriyle görüşme.

F) Biyolojik mahiyette keramet motifleri: 1. Kısır yaşlı kadın veya erkeği çocuk sahibi yapma, 2. Hastalıkları iyileştirme.

G) Velîliğini kabul edenlere yönelik keramet motifleri: 1. Bereket getirme, 2. Az yiyeceklerle çok kişiyi doyurma, 3. Başkalarını ikaz edip kötülüğe, tehlikeye düşmekten kurtarma / a) Yanlarında olmadığı halde gözlerine görünerek, b) Rüyalarına girerek, 4. Tehlike veya felâkete maruz kalanları fiilen kurtarma.

H) Velîliğini kabul etmeyenlere yönelik keramet motifleri: 1. Hasımlarını beddua ederek muhtelif şekillerde cezalandırma, 2. Hasımlarına korku ve dehşet verecek durum ve şekillerde görünme, 3. hasımlarına felâket musallat etme / a) Oturdıkları yerleri yok ederek, b) Zelzele ve yangın hâsıl ederek, c) yere batırarak.¹⁰

“[B]ir velînin nasıl tasavvur edildiğini, nasıl fevkalâde güçlerle donanmış tabiat üstü bir varlık olarak görüldüğünü açıkça ortaya koy[an]” (Ocak, 1992a: 92) bu motiflerden birkaçı üzerinde kısaca bir değerlendirme yapmak da yerinde olur. Sözelimi küçük bir tasta bulunan az yemekle çok sayıda kişiyi doyurma, bir kazan yemekle üç köyün insanlarını doyurduğu hâlde kazandan yemeğin eksilmemesi; Hacca giden şeyhinin canı lokma isteyince bunu hissederek hanımına bir tepsi lokma hazırlatıp şeyhine götürme, Edirne-Çöke’den bir saat içinde hacca gidip tekrar dönme gibi motiflerin yer aldığı menkabeler Muhyiddin Abdal’ın “fevkalâde güçlerle donanmış” bir eren olarak kabul edildiğini gösteren anlatılardır. Aynı menkabe başka kaynak kişiler tarafından anlatılırken zamanda, yiyecekte ve şeyhe ait eşyada da çeşitlenmeler görülür. Sözelimi bir saat yerine birkaç dakikada gidip geldiği anlatılır. Bir tepsi lokmanın yerini dört gözleme alır. Aynı şekilde inandırıcılığı

10 Ahmet Yaşar Ocak’ın tasnifindeki başlıklar değiştirilmeden kullanılmış fakat Muhyiddin Abdal menkabelerinde bulunmayan motifler gösterilmediği için alt başlıklar tarafımızdan sıralanmıştır. Karşılaştırma için bkz. Ocak 1992a: 88-92.

kuvvetlendirme maksadıyla söylenen yüzük yerine de tespih ve yüzük birlikte geçer.

Halk anlatılarında, özellikle de efsanelerde/menkabelerde görülen “birinin yerine diğzerinin geçmesi kuralı”na bağlı olarak aynı menkabelerin farklı kimselere bağlı anlatımlarıyla karşılaşmak mümkündür (Sakaoğlu, 1980: 6-7). Aynı şekilde, Edirne ve çevresinde Muhyiddin Abdal’a bağlı olarak anlatılan menkabelerden bazıları başka zaman ve mekânlarda başka kişilere bağlanarak anlatılır. Sözelimi bir albayın rüyasına girerek türbesinin yeniden yapılmasını isteme, sıtma pınarına atılan darının Geçginli köyündeki bataklıkta çıkması gibi motiflerin benzerleri/çeşitlenmeleri de başka mekânlarda başka kişilere bağlı olarak anlatılmaktadır.¹¹

Bu çeşitlenmelere rağmen, menkabeleri anlatan kişiler Muhyidin Abdal’ın kerametleri olduğuna inanır. Sözelimi doldurulan ibriğin boşalması ve Muhyiddin Abdal’dan kaldığı söylenen pabuç ve havlunun ıslak olması, ölümünden sonra da seher vaktinde “beyaz sakallı, cübbeli bir dede” şeklinde bazı kimselere görünme ve konuşma, nura dönüşerek göğe yükselme, “dualarının ve beddualarının gerçekleşmesi” gibi motifler de Muhyiddin Abdal’ın keramet ehli bir eren olduğu inancına bağlı olarak menkabelerde yer almaktadır.

“[F]evkalâde kuvvet ve kudretlerle mücehhez olup Tanrı’ya yakın kabul edilen bir şahsiyetin herhangi bir konuda -sağ veya ölü iken- yardımının dokunacağına inanılması ve bunu temin için ritüel yollara başvurulması”na (Ocak, 1992a: 6) “velî kültü” adı verildiğine göre yukarıda sayılan olağanüstü özellikler yanında şu hususlar da Muhyiddin Abdal’ın “velî kültü” açısından değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır: Türbeden bir taş alıp dilekte bulunma ve dilek gerçekleşince taşı getirip yerine koyma, çocuğu olmayan bir kadının türbeden aldığı bir taş parçasını bir süre üzerinde gezdirmesi sonucu çocuk sahibi olması, Muhyiddin Baba tarafından okunduğu söylenen pınarın (Sıtma Pınarı) sıtma hastalığına karşı şifalı oluşu, Sıtma Pınarıyla aynı kaynaktan beslenen Geçginli köyündeki suyun oluşturduğu bataklıktaki çamurun romatizma tedavisinde kullanılması, Muhyiddin Abdal türbesinin yanındaki “kan taşı” adı verilen yerde adak kurbanlarının kesilmesi, Muhyiddin Abdal türbesi yanındaki “Küçük Tekke” adı verilen yerde abdest alınıp dilekte bulunması, orada bulunan dörtgen taşa “niyetim tutacaksa sağa dön!” denilmesi ve taş gerçekten sağa dönerse dileğin gerçekleşeceğine inanılması, vd.

Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında oluşan menkabeler incelendiğinde, bu menkabelerde genellikle İslâm öncesi inanç motiflerinin yer aldığı görülmektedir. Sözelimi menkabelerde görülen; 1- Dağ ve tepe kültü, 2- Taş ve kaya kültü, 3- Ağaç kültü,

11 Karşılaştırma için şu kaynaklara bakılabilir: Sakaoğlu, 1980; Ocak, 1983; Seyidoğlu, 1985; Önal, 1987; Ocak 1992a; Çağınlar, 1994; Ögel, 1995; Duran, 1995; Ergun, 1997.

4- Hastaları iyileştirme, 5- Şekil değiştirme ve 6- Havada uçma motifleri, İslâm öncesi inanç motifleri arasında yer almaktadır. “Halka felâket musallat etme”, “Az yiyecek- le çok kişiyi doyurma”, “yerden veya taştan su çıkarma” motifleri ise Kitâb-ı Mukaddes kaynaklı motiflerdendir.

Muhyiddin Abdal, Alevî ve Bektaşî çevrelerde nefesleri okunan ulu bir derviş- şair ve menkabeleri anlatılan bir eren ol- ması yanında, Sünnî çevrelerde de bilinen ve saygı duyulan bir kimsedir. Onun ha- yatı etrafında oluşan menkabelerde, Sünnî menâkıbnâmelerle ortak olan motifler de çokça bulunmaktadır. Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında oluşan menkabelerde yer alan mekân aşma, öldükten sonra yeniden dirilmiş gibi görünme, yerden/taş ve ka- yadan su çıkarma, hastalıkları iyileştirme, bereket getirme, az yiyecek- le çok kişiyi do- yurma, aynı anda birkaç yerde olma gibi motifler Sünnî menâkıbnâmelerde de bulu- nan motiflerdir (Ocak, 1992a: 93-95). Bunlar- dan başka, hayvan kalıbına girme, odunları yanmış gibi gösterme/yanmış odunları eski hâline getirme, kısır kadın ve erkeği çocuk sahibi yapma, hasımlanma felâket musallat etme gibi motifler de Muhyiddin Abdal’ın hayatı etrafında oluşan menkabelerde yer almaktadır.

Sözlü kültür kaynaklarından derlenen az sayıda menkabe üzerine yapılan bu çalış- ma Muhyiddin Abdal’ın “velî kültü” çerçe- vesinde değerlendirilmesi gerektiğini gös-

termektedir. Türkiye’nin Trakya bölgesi ya- nında Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk ve eski Yugoslavya sınırları içindeki ülkelerde yapılacak yeni derlemeler sonucu Muhyidin Abdal’a bağlı menkabelerin bir kısmı daha kurtarılarak yeni çalışmaların yapılmasına zemin hazırlanacaktır.

KAYNAKLAR

1. Yazılı Kaynaklar

- AYTÜRK, Nihat; ALTAN, Bayram. (1990). Türkiye’de Dini Ziyaret Yerleri, Ankara.
- BORATAV, Pertev Naili. (1968). “Halk Şiiri”. Türk Dili /Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, S. 207, s. 351.
- CAFEROĞLU, Ahmet. (1930). “Türklerde Sihri Taş Telâkkisi”. Halk Bilgisi Haberleri, C.2, S. 13, s. 1.
- ÇAĞIMLAR, Zekiye. (1994). Adana Yöresi Yatır-Ziyaret ve Ocaklarla Bunlara Bağlı Olarak Anlatılan Efsaneler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Çukurovo Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana, Türkiye.
- DURAN, Hamiye. (1995). Hacı Bektaş Velî Velâyetnâmesi ve Velâyetnâme’de Geçen Keramet Motifleri. Yayınlanmamış Doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, Türkiye.
- DURBİLMEZ, Bayram. (1996). “Muhyiddin Abdal’ın Tuyug ve Manileri”. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 7, s.427-438.
- DURBİLMEZ, Bayram. (1997). “Muhyiddin Abdal’ın Seyrannâmesi Üzerine”. İçel Kültürü, S. 54, s. 48-49.

- DURBİLMEZ, Bayram. (1998). "Yunus Emre ve Muhyiddin Abdal Divanlarında Gönül". Yunus Emre Sempozyumu. Osmangazi Üniversitesi. Eskişehir. Türkiye. 7-8 Mayıs 1998; Yayın: 2002. Folklor / Edebiyat, S. 30, s. 205-214.
- ELÇİN, Şükrü. (1988). Halk Şiiri Antolojisi. Ankara.
- ERGUN, Metin. (1997). Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi 2 cilt. Ankara.
- [ERGUN], Sadettin Nüzhet. (1928). "Muhiddin Abdal ve Eseri". Halkbilgisi Mecmuası, s. 36-42.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. (1958). Menûkib-i Hacı Bektaşî Veli, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1983). Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1992a). Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler (Metodolojik Bir Yaklaşım). Ankara.
- OCAK, Ahmet Yaşar. (1992b). Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sûfilik: Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar). Ankara.
- ÖGEL, Bahaeddin. (1995). Türk Mitolojisi I-II. Ankara.
- ÖNAL, Yılmaz. (1987). Van Folklorunda Yatırlar ve Yatırlara Bağlı Olarak Anlatılan Menkıbeler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van, Türkiye.
- ÖZMEL, İsmail. (1995). Alevi Bektaşî Şairleri Antolojisi, C. 2. İstanbul.
- SAKAOĞLU, Saim. (1980). Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu. Ankara.
- SAKAOĞLU, Saim. (1992). Efsane Araştırmaları. Konya.
- SALCI, Vahit Lütfi. (1935). "Muhyiddin Abdal'ın Basılmamış Bir Kaç Nefesi". Halk Bilgisi Haberleri, S. 44, s. 169-172.
- SALCI, Vahit Lütfi. (1942-1943). "Edirne Halk Şairleri: Muhiddin Abdal". Damla, C. 1, S 2-10.
- SEÇKİN, Necat. (1971). Edirne Evliyalari. İstanbul.
- SEYİDOĞLU, Bilge. (1985). Erzurum'da Belli Yerlere Bağlı Olarak Derlenmiş Efsaneler Üzerinde Bir İnceleme. Ankara.
- TANYU, Hikmet. (1987a). Türklerde Taşlarla İlgili İnançlar, ilâveli 2. Baskı. Ankara.
- TANYU, Hikmet. (1987b). Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri. Ankara.
- YALGIN, Ali Rıza. (1933). "Anadolu'da Sihirli Taşlar". Halk Bilgisi Haberleri, C. 3, S. 28, s. 97-98.

2. Sözlü Kaynaklar

- S1: Mesut Özdeş, 1933, Hacıdanışment doğ., okur-yazar, çiftçi, Drl. tarihi: 8 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanışment-Lalapaşa-Edirne.
- S2: Recep Özdeş, 75 yaşında, okur-yazar, çiftçi, Drl. tarihi: 7 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanışment-Lalapaşa-Edirne.
- S3: Kâniye Çöke, Hacıdanışment doğ., 67 yaşında, okur-yazar değil, ev hanımı, Drl. tarihi: 7 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanışment-Lalapaşa-Edirne.

- S4: Ünal Tayfur, 42 yaşında, İlköğretim Okulu, Drl. tarihi: 7 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment-Lalapaşa-Edirne.
- S5: Şakir Sarp, 73 yaşında (1341 doğumlu), İlkokul üçüncü sınıfa kadar okumuş, Drl. tarihi: 7 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment-Lalapaşa- Edirne.
- S6: Ahmet Dereli, 1925 doğumlu, okur-yazar, Drl. tarihi; 7 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment-Lalapaşa-Edirne.
- S7: İlyas Yalçın, 1955 Vaysal doğ., ilkokul mezunu, çiftçi, Drl. tarihi: 8 Kasım 1996, Drl. yeri: Vaysal-Lalapaşa-Edirne.
- S8: Halil İbrahim Can, 74 yaşında (1339 doğumlu), ilkokul mezunu, Drl. tarihi: 9 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment-Lalapaşa-Edirne.
- S9: Selim Denkten, 1953 Hacıdanişment doğumlu, ilkokul mezunu, köy muhtarı-çiftçi, Drl. tarihi: 9 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment-Lalapaşa-Edirne.
- S10: Sami Akgün, 1941 Vaysal doğ., ilkokul mezunu, çiftçi, Drl. tarihi: 8 Kasım 1996, Drl. yeri: Vaysal-Lalapaşa-Edirne.
- S11: Şenol Kurtdere, 36 yaşında, ilkokul mezunu, Drl. tarihi: 9 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment- Lalapaşa-Edirne.

EKLER:**I. METİNLER (MENÂKIB-I MUHYİDDİN ABDAL)**

1- Şairimiz Aydınlı olup, Danişment oğulları'nın bir beyidir. Hacı, Sarı ve Süleyman adlarını taşıyan üç oğlu vardır. Oğulları ile birlikte Aydın'dan Edirne'ye gelmiş ve bugün mezarının bulunduğu Çöke'ye yerleşmiştir. Muhyiddin Baba, bugün "Muhyiddin Baba Tepesi" olarak bilinen kalede yaşarken oğulları da bugün Hacı Talaşman/Hacıdanışment, Sarı Talaşman/Sarıdanışment, Süleyman Talaşman/Süleyman Danişment adlarını taşıyan birbirine yakın üç ayrı yere yerleşmişlerdir. Bu üç köyün adı da Muhyiddin Baba'nın çocuklarının adlarından gelmektedir [S1].

2- Muhyiddin Abdal, Orta Asya Türkleri'ndendir. Orada kuraklık olmuş; Aydın tarafına gelmişler. Aydın'dan da buraya akın etmişler. Üç kardeşin üçü de buraya gelmişler: Hacı Danişment, Süleyman Danişment bir de Sarı Danişment. Bunlar Talışmanlar'muş, şimdi Danişment diyorlar. Köyü bunlar kurmuşlar [S2].

3- Muhyiddin Baba, çok iri yarı, güçlü kuvvetli bir asker imiş. Bulgarlar Türkler'e saldırmasın, zulüm etmesin diye güvercin donuna girerek Aydın'dan buraya gelmiş. Hacı Danişment, Süleyman Danişment bir de Sarı Danişment adlarında üç çocuğu varmış. Bu üç kardeş de turna olup uçarak Muhyiddin Baba ile buraya gelmişler [S3].

4- Çok eskilerde Muhyiddin Baba diye bir ermiş varmış. Muhyiddin Baba elinde bir

yemek tası ile bir gün bir köye gidiyormuş. Tam büyük bir kayanın yanından geçerken atı birden ürkmüş; kayanın üstüne çıkmış. Beygirinin bacakları yarıya kadar girmiş; köpeği de o taşın üzerine çıkmış. Muhyiddin Baba yolu üzerinde, sağ tarafta bir kayada yürek biçiminde bir oyuk ve aynı kayada yine Muhyiddin Baba'nın atına ve köpeğine ait olduğu söylenen izler vardır. Yürek Kayası adı verilen kayanın içinde yaz-kış su mevcuttur. Bu suyun yürek çarpıntısına iyi geldiği söyleniyor [S4].

5- Muhyiddin Baba hazretleri, yoldan gelip geçene hizmet için bir aşevi yapmak ister. Bu niyetle sütun ayaklarını hazırlar. Üste koyacağı taşı (kayayı) da hazırlar. Daha sonra yemek hazırlığını yapıp çevrede bulunan bütün insanları davet eder. Davet günü gelip çıktığında bütün misafirlerini ağırlar. Daha sonra da, ileride buradan geçeceklerin konaklayacakları, daha rahat bir yer yapmak için hazırladığı sütun ayaklarının üstüne kayayı kaldırmalarını rica eder. Karnı doymuş olan vatandaşlar toplanıp taşı kaldırmayı dener; sonuçta başarılı olamazlar. Bunun üzerine Muhyiddin Baba hazretleri besmele çekerek taşın bir ucundan tutar; altına girer kaldırır ve tek başına oraya koyar. O anda ayağının altına gelen taşın üstüne ayak izi çıkmıştır. Üstünde Muhyiddin Abdal'ın ayak izi bulunan taş, şimdi, Edirne'de, Selimiye Camii'nin arkasındaki kabristanın kapısında bulunmaktadır [S4].

6- Muhyiddin Baba, bir gün köy halkını toplamış; 2-3 tonluk kayadan ev yapacaktı. Bu taşlardan biri çok büyükmüş ve köy halkı bunu kaldıramamış. Muhyiddin Baba "Bismillahirrahmanirrahim" demiş; bu taşı kaldırmış

ve evi yapmışlar. İşçiler yorulduğu için Muhyiddin Baba bunları yemeğe çağırmış. Sofrada küçük bir tas ve tasin içinde çok az bir yemek varmış. “Muhyiddin Baba bu yemek kime yetecek?” demişler ama bu küçük tasta yemeği işçiler yemiş yemiş bitirememişler [S3, S5].

7- Muhyiddin Baba bir kazan kaynatmış. Bu üç köy karnını doyurmuş yine de kazandan yemek hiç eksilmemiş. Muhyiddin Baba, Allah dostuymuş [S6].

8- Muhyiddin Baba bir saat içinde hacca gidip tekrar Çöke’ye dönmüş [S7]. Şimdi Muhyiddin Baba’nın olduğu yerin yakınındaki dutlukta bir çiftlik varmış. Muhyiddin Baba, genç yaşlarda buraya gelmiş. Ağanın yanında çalışıyormuş. Ağa hacca gitmiş. Muhyiddin Baba, bir gün hanıma: “Ağam lokmayı çok sever, bir tepsi lokma yap da ağama götürüyüm.” demiş. Hanım “her halde delikanlının canı lokma çekmiş; utandığı için söyleyemiyor da böyle diyor” diye düşünmüş ve lokma yaparak Muhyiddin Baba’ya vermiş. Muhyiddin Baba, bir saat içinde hacca gidip, ağasına lokma götürüp gelmiş. Ağa, Muhyiddin Baba’yı karşısında görünce çok şaşırılmış; lokmayı yedikten sonra yüzüğünü tepsinin içine koymuş. Muhyiddin Baba, tepsiyi hanıma getirmiş. Hanım bakmış ki hacca giden kocasının yüzüğü tepsinin içinde duruyor. Muhyiddin Baba kuş olup uçmuş, lokmayı Hacc’a götürmüş, bir saat içinde tekrar dönmüş. Ağa ve hanımı Muhyiddin Baba’nın büyük bir evliya olduğuna inanmışlar, herkese anlatmışlar. Muhyiddin Baba, bunun üzerine, kaybolmuş. Muhyiddin Baba’nın Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya’ya gittiği, oralarda insanları irşad ettiği, çok sonraları tekrar buraya döndüğü söylenir [S8].

9- Burada bir eren, bir yatır varmış. Muhyiddin Baba da yatırın yanında çırak olarak hizmet ediyormuş. O yatır (ermiş) hacca gidiyor. Muhyiddin Baba bir gün, hacca giden adamın hanımına: “Yenge, Hacı Efendi gözlemeyi çok severdi; yap da ona götürüyüm” diyor. O hanım, Muhyiddin Baba’nın karnı doymamış da bu yüzden istediğini sanıyor. Bir çıkıya dört tane gözleme koyarak veriyor. Çıkıyı alan Muhyiddin Baba kayboluyor. Hacı Efendi namaz kılarken Muhyiddin Baba onun yanına varıyor. Namazı kıldıktan sonra: “Yenge bu gözlemeleri sana gönderdi” diyor. Hacı Efendi gözlemeleri yiyor; Tesbihi ile yüzüğünü Muhyiddin Baba’ya hediye ediyor. Muhyiddin Baba tekrar Çöke’ye dönüyor. Hacı Efendi’nin hanımı tesbih ile yüzüğü görünce Muhyiddin Baba’nın bir eren olduğuna inanıyor. Çünkü Muhyiddin Baba’nın Hacca gidip gelmesi birkaç dakika sürüyor. Hacı Efendi hacdan dönünce, kendisini ziyaret edenlere: “Siz Muhyiddin’i ziyaret edin. O benden daha derin bir evliyadır.” diyor. Hacı Efendi öldükten sonra Muhyiddin Baba onun yerine geçiyor [S5].

10- Muhyiddin Abdal, iyiliği kötülüğü öğrenmek için köyleri tek tek gezmiş ve bir köye geldiğinde bakmış ki düğün oluyor. Köy halkı kazanlarla yemek pişiriyormuş. Bunlardan bir parça yemek istemiş. Köy halkı bunu kovmuş. Arkasından Muhyiddin Abdal beddua etmiş. Muhyiddin Abdal köyden ayrılır ayrılmaz köy birden kaybolmuş, yani köy yerin dibine batmış. Muhyiddin Abdal, bu sefer Küçünlü’ye gitmiş. Onlardan da iyilik beklemiş bulamamış. Sonra arkasından “Küçünlü küçüldükçe küçülsün” demiş. Bu sefer

Büyünlü'ye gitmiş. Kazanın içine fare düşürmüş. Bu insanlar bunu hoşgörüyü karşılamışlar. Muhyiddin Abdal, "Büyünlü büyüdükçe büyüsün" demiş. Daha sonra Hacılara gitmiş, onlar iyi karşılamamışlar. Bunlara da "Bu köy on beş haneyi geçmesin" demiş. Dediklerinin hepsi olmuş [S9].

11- Orman Yangın Bekçisi olarak 1970 yılında işe girdim. Muhyiddin Baba'nın orda bir yatır vardı. Bizim çocukluğumuzda yatırın üstünde kubbe vardı. Taştan bir kapısı, taştan bir cami (penceresi) vardı. Buraya hava emniyetinden sorumlu askerler geldi; yatırın tepesindeki kubbeyi açtılar. Aradan zaman geçtikten sonra bir gün, sivil olarak, bir albay geldi; "Bu yatırın etrafını yaptıracağım" dedi. Muhyiddin Baba, o albayın rüyasına girmiş. Pirket getirdiler; taş getirdiler. Burayı tekrar yaptırdılar. Albay bana, "Sen burada elinden geldiği kadar Kur'an okut; buraya göz kulak ol!" dedi. Ben hizmet ettim. Güzel çiçekler ekerdik [S5].

12- Tekkede bir çiftlik varmış. Çiftlik sahibinden izinsiz kimse oradan odun kesemezmiş. İzinsiz odun kesen olursa Muhyiddin Baba o adamın rüyasına girermiş. Vaysal'dan iki kişi gelmiş tekkenin oradan bir ağaç keserek götürmüş. Evinin damının üstüne lâzımmış. Muhyiddin Baba o adamın rüyasına girmiş: "O ağacı çıkar evinden, yerine götür. Yoksa o ağaç gibi senin de boynun kesilecek!" diye defalarca söylemiş. O zaman ihtiyat askeri varmış. Ağacı kesen adam ile başka bir adam Vaysal'dan gelirken o sırada Bulgaristan'dan eşkiyalar gelmiş; hayvanları götürmeye çalışırlarmış. Bu iki adamı askerler eşkiya zannediyorlar. "Atın silâhları biz candarmayız!"

diyorlar. Yanındaki adam silâhını atıyor ama ağaç kesen adam atmıyor. İhtiyat askerleri onu vuruyor, adam orada ölüyor. Muhyiddin Baba'nın sözünü dinlemediği için öldüğü söyleniyor [S8, S2].

13- Bir adam tekkedeki çiftlikten, izin almadan, dal arabası yükletmiş. Kuru dalları, odunları toplamış; yükletmiş. Gidiyor Sattaosman'a. Sattaosman'a giderken ona bir hayâlet çıkmış: "Nereye gidiyorsun? Çiftlik sahiplerini gör, ondan razılığını al; öyle git! Yoksa gidemezsin!" demiş. Adam gene çekilip gidiyor. Giderken araba arkadan bir ateş alıyor. Har har (alev alev) öyle yanıyor odun arabası. Adam hemen hayvanlarını boyunduruktan alıyor; doğru köyüne kaçıyor. İki-üç gün sonra birisi gelip o adama: "Yav, filan yerde -Asmalıkaltı derler o muhite- Asmalıkaltı'nda bir araba duruyor; odun yüklü." diyor. Arabası yanan adam: "Benim arabam yandı" diyor. Gidip bakıyorlar ki o adamın arabası olduğu gibi duruyor. Adam gidiyor, çiftlik sahiplerine üç-beş kuruş para veriyor; razılık alıyor. Odun yüklü arabasını alıp gidiyor [S8].

14- Muhyiddin Baba'nın oradan bir taş alırlarmış; dilekte bulunurlarmış. Dilekleri gerçekleşince o taşı geri getirip yerine korlarmış [S3].

15- Muhyiddin Baba yatırından bir taş parçası alan kimsenin dileği kabul edilirmiş. Çocuğu olmayan kadın buradan bir taş parçası alarak bir süre üzerinde gezdirmiş ve çocuğu olmuştur [S7].

16- Annem sabah namazı kılmak için abdest almaya çıktığı zaman beyaz sakallı, insana benzeyen bir nurun kibleye doğru gittiğini

görülmüş. Oradan da yukarı doğru çıkarmış; göğe yükselirmiş. Bu nurun Muhyiddin Baba olduğu söylenmektedir [S3].

17- Muhyiddin Baba Tepesi'nde "Sıtma Pınarı" adı verilen bir şifalı su vardır. Bu sudan kim içerse bir daha sıtma hastalığına yakalanmaz. Bu suyun başında Muhyiddin Baba okuyup dua ettiği için su şifalı olmuştur [S10].

18- Muhyiddin Baba'nın orda bir çukur var. Buraya Sıtma Pınarı denir. Oradaki su ta Geçginli köyüne gidermiş. Bu pınar kuruyunca su Geçginli'ye gidermiş. Geçginli'de bir çamur var. Bu çamur, Sıtma Pınarı'nın kurumasından sonra ortaya çıkar. Romatizmalılar oraya giderdi. Hâlâ giderler. İnsanların boynuna kadar bataklık olur. Kuyunun başındaki meşe ağacının dalına çapıt bağlarlar. Denemek için Sıtma Pınarı'na darı atmışlar, o darı Geçginli köyündeki bataкта ortaya çıkmış [S6].

19- Bulgaristan Zârâ'dan gelme Hakkı Dede burada koruculuk yapıyordu. Muhyiddin Baba'nın türbe evi o zaman yıkılmamıştı. O evde abdest almak için ibriği doldurmuş. Akşam ibriği dolu olarak orda bırakır evine gidermiş. Sabah gelirmiş ki ibrik boş ama kimse yok. Muhyiddin Baba'nın papucu ve havlusunu da ıslak görmüş. Muhyiddin Baba'nın buraya gelerek abdest alıp namaz kıldığına inanılırdı [S2].

20- Muhyiddin Baba'nın kan taşı vardı. Orada kurban kesilirdi. Hâlen kesenler olur. Bundan 65 sene evvel kesilen hayvanlar oradaki korucuya bırakılırdı. Korucuya para bile verirdi. Şimdi kesilen hayvanların etini fakirlere veya askerlere verirler [S2].

21- Muhyiddin Baba'nın yanında, Küçük Tekke denilen bir yer daha vardı. Orada dört köşe bir taş vardı. Abdest alınır orada niyet edilirdi: "Niyetim tutacaksa sağa dön!" denirdi. Niyet tutarsa taş sağa dönerdi. Ben de gördüm. Şimdi bir şey kalmadı, hepsi bozuldu gitti [S2].

22- Muhyiddin Baba'nın ruhu dolaşmış. Çanakkale gazisi Salim Dede, sabahın seher vaktinde, alacakaranlıkta Muhyiddin Baba ile karşılaşmış. Muhyiddin Baba beyaz sakallı, cübbeli bir dede imiş. Üç kere Salim Dede'nin arkasını sıvazlamış: "Yokluk yüzü görme!" demiş ve kaybolmuş. Benim babaannem anlatırdı [Şenol Kurtdere, 36 yaşında, ilkokul mezunu, Drl. tarihi: 9 Kasım 1996, Drl. yeri: Hacıdanişment- Lalapaşa-Edirne].